

"אפקט טראמפ" מתחיל לתת אותותיו באירופה

10.02.2025 | זכי שלום written by

כינוס מנהיגי הימין במדריד 🇪🇺 תמונת מצב

בבירת ספרד, מדריד, נערך לאחרונה כינוס של מנהיגי ימין באירופה. יוזמת הכינוס הייתה תנועת "הפטריוטים של אירופה" (The Patriots for Europe Party), הגוש השלישי בחוקו בפרלמנט האירופי. הכינוס נערך תחת הסיסמה "להפוך את אירופה שוב לגדולה" (Make Europe Great Again).

כידוע, זו סיסמה שטבע הנשיא טראמפ במערכת הבחירות האחרונה לנשיאות בארצות הברית. ניצחונו המוחץ של טראמפ בבחירות אלה מעיד על כך שתפיסת העולם המקופלת תחת סיסמה זו זוכה לאהדה רבה של אזרחי ארצות הברית. מארגני כינוס הימין באירופה מעריכים, קרוב לוודאי, שגם באירופה תזכה סיסמה זו לתמיכה ותעצים את כוחם.

על סדר היום של הכינוס עמדו, בין השאר, הסוגיות העיקריות הבאות: מאבק באסלאם; חיסול השליטה של "המתווה הבלגי" (Brussels EU governance) בעל האופי הפרוגרסיבי באיחוד האירופי, התנגדות לתפיסות עולם מגדריות (gender theories) ותפיסות הנוגעות לגיוון המבנה המשפחתי (family diversity).

אחד המנהיגים המובילים בכינוס היה מנהיג הונגריה, ויקטור אורבן (Viktor Orbán). אורבן נחשב למנהיג מעורר מחלוקת באירופה. הוא ידוע בקרבתו הרבה לנשיא רוסיה פוטין, ותומך בעמדותיה של רוסיה במלחמתה נגד אוקראינה. הוא נחשב גם לאחד מתומכיה הגדולים של מדינת ישראל באיחוד האירופי ומקורב מאוד לראש הממשלה, בנימין נתניהו.

בפתיחת הכינוס הוא העלה על נס את ניצחונו של הנשיא טראמפ בבחירות לנשיאות בארצות הברית. הוא העריך שניצחון זה יוביל גם להתחזקות הימין באירופה: "חברנו טראמפ", אמר אורבן, "בא כרוח סערה, טורנדו, ושינה את העולם תוך כמה שבועות. אתמול היינו (כוונתו לתנועות הימין באירופה) בשוליים. היום אנחנו המיינסטרים".

מנהיגים אחרים בכינוס היו מארין לה פן (Marine Le Pen), מנהיגת מפלגת הימין של צרפת, החזית הלאומית (Front National); מאטאו סלוויני (Matteo Salvini), סגן ראש ממשלת איטליה; חירט וילדרס (Geert Wilders), מנהיג מפלגת החירות בהולנד, ומנהיג מפלגת הימין

בפורטוגל, אנדר'ה וונטורה (Andre Ventura).

מארין לה פן, כמו ויקטור אורבן לפניו, טענה כי ניצחונו של טראמפ בבחירות בארצות הברית מצביע על כך שאירופה עומדת בפני "שינוי אמיתי" (real change). "אנחנו", כך טוענת לה פן, "עומדים בפני נקודת מפנה גלובלית. סופת ההוריקן שטראמפ מביא עימו מטלטלת את ארצות הברית כולה. כתוצאה מכך, אירופה נמצאת עתה במצב של הלם" (state of shock). היא הוסיפה שלמנהיגים הנמצאים במפגש יש היכולות הטובות ביותר לפעול בשיתוף פעולה עם הנשיא טראמפ.

"ניצחונו של טראמפ", כתב אליסטייר הית' (Allister Heath), פרשן בכיר בבריטניה, "הוא אסון (disaster) עבור ראש ממשלת בריטניה, סטארמר (Starmer), והעילית השמאלנית הנלווית אליו". "אמריקה", כותב הפרשן, "היא עתה 'מדינת טראמפ', והיא נלחמת נגד: הפרוגרסיביזם שניסה להשתלט על ארצות הברית; תופעת 'הגבולות הפתוחים'; הבירוקרטיה בעלת הנטיות האוניברסליות; הג'יהאדיזם האסלאמי; הרפתקנות צבאית ותקשורת שמאלנית".

המנהיג ההולנדי, חירט וילדרס (Geert Wilders), אוהד מושבע של מדינת ישראל, קבע שהנשיא טראמפ מסמל עבור הימין באירופה מעמד של "אח לנשק" (brother in arms): "עלינו", הוא הוסיף, "לפעול עכשיו לכיבוש מחדש של אירופה". וילדרס השתמש, ולא במקרה, במונח reconquista, המתייחס לכיבוש של ספרד וחלק מפורטוגל מידי האסלאם על ידי מלכים נוצרים בימי הביניים.

וילדרס נחשב כאמור כאחד מידידיה הגדולים של ישראל ביבשת אירופה. לפני חודשים מספר ביקר בארץ וסייר ביהודה ושומרון. במהלך הביקור הוצגו בפניו מצוקותיה הגאופוליטיות של ישראל; "לא כולם יבינו זאת", אמר וילדרס למארחיו, "אבל אני מבין זאת".

סגן ראש ממשלת איטליה, מאטאו סאלוויני (Matteo Salvini), שהשתתף גם הוא במפגש, עורר לפני שנים מספר מחלוקת קשה באיטליה לאחר שמנע כניסת אוניית מהגרים לחופי איטליה. התביעה באיטליה דרשה להטיל עליו שש שנות מאסר בגין מעשה זה הנוגד, לטענתה, הן את הוראות החוק באיטליה והן את המשפט הבינלאומי: "זה מעשה מטורף", טען סאלוויני, "להגן על איטליה זה לא פשע".

סאלוויני ועמיתו הספרדי, סנטיאגו אבאסקל (Santiago Abascal), מנהיג מפלגת הימין בספרד (VOX), טענו כי איומיו של הנשיא טראמפ להעלות מכסים על יבוא מאירופה אינם מהווים סכנה של ממש. הסכנה העיקרית עבור אירופה היא מערכת המיסים והרגולציות בעלת הגוון הסוציאליסטי החונקות את הכלכלה באירופה ומונעות פריחה ושגשוג. כל זאת, בשעה שהנהגת האיחוד האירופי מגדירה את צעדיו הכלכליים של טראמפ כ"בלתי חוקיים" ואף מאיימת בצעדי נגד חריפים נגד ארצות הברית.

שני המנהיגים גם הביעו תקווה שהבחירות הקרובות בגרמניה, ב-23 בפברואר 2025, יביאו להתחזקותה של מפלגת הימין, האלטרנטיבה עבור גרמניה (The Alternative für Germany), בראשות אליס ווידאל (Alice Weidel): "המנוע של אירופה", אמר סאלוויני, "הפסיק לפעול עם עלייתה לשלטון של המפלגה הרת האסון בראשות הקנצלר אולף שולץ (Olaf Scholz), ועתה יש לקוות שיחול מפנה.

משמעויות לישראל

להתחזקות הימין באירופה עשויות להיות משמעויות מרחיקות לכת עבור מדינת ישראל בתקופת הזמן הנוכחית. לאורך שנים רבות שלטו באירופה ממשלות בעלות נטיות פרוגרסיביות. הדבר נבע במידה רבה מהיקף ההרס והחורבן שעברו על אירופה כתוצאה משתי מלחמות העולם. על פי הערכות, בשתי מלחמות העולם נהרגו כמאה מיליון אנשים באירופה. אירופה כולה כמעט נמחקה. מערכות הכלכלה בכל אירופה התרסקו. חלק גדול מן האירופאים סברו כי האסון פקד אותם בגלל העובדה שמדינות דומיננטיות באירופה השתעבדו למשטרים פשיסטיים. עתה, לאחר המלחמה, הן ביקשו להתנתק לחלוטין מן הימין הקיצוני. לצורך זה, ככל הנראה, הן בחרו לאמץ משטרים שמאלניים.

התחזקות הימין באירופה תסמל את העובדה שגם באירופה, ולא רק בארצות הברית, מתחולל תהליך נוקב של "חשבון נפש": תהליך זה יתמקד, קרוב לוודאי, בהערכת מידת הצלחה/כשלונה של הגישה הפרוגרסיבית ששלטה באירופה לאורך שנים [?] הן במישור המדיני-צבאי והן במישור הכלכלי.

אם אכן יתחולל מהפך פוליטי באירופה שיוביל להתחזקות משמעותית של תנועות ימין, עשויה להתקבע התפיסה כי כשלונה של המגמה הפרוגרסיבית ששלטה באירופה היא זו שהביאה לתהליך של התפכחות ביבשת זו בדיוק כפי שקרה בארצות הברית. התפתחות כזו עשויה להעצים את הלגיטימציה של ממשל הנשיא טראמפ בזירה הבינלאומית והפנים-אמריקנית. ממשל טראמפ, כפי שניתן לראות בעליל, פועל כבעל ברית קרוב של ישראל. חיזוק מעמדו יביא גם לחיזוק מעמדה של מדינת ישראל ויחסיה עם ארצות הברית.

מעבר לכך, לאורך השנים נשאה אירופה ברמה על כתפיה את הסוגיה הפלסטינית ואת הכורח להביא לפתרון באמצעות הענקת הזכות להגדרה עצמית לפלסטינים. האיחוד תמך באורח אינטנסיבי במימוש הנוסחה של שטחים תמורת שלום ובהקמת מדינה פלסטינית לצד ישראל.

במהלך המלחמה גינה האיחוד האירופי את "המתקפה הברוטלית וחסרת המעצורים" של החמאס נגד ישראל ב-7 באוקטובר 2023; הוא גם חזר והדגיש את תמיכתו ב"זכותה של מדינת ישראל להגן על עצמה, על בסיס המשפט הבינלאומי". יחד עם זאת, לכל אורך המלחמה מתח האיחוד האירופי ביקורת חריפה על פעילותה הצבאית של ישראל, בעיקר ברצועת עזה. בייחוד הייתה

הביקורת חריפה באירועים שבהם נהרגו אזרחים רבים ברצועת עזה. כל הסבריה של ישראל על כך שהחמאס משתמש באוכלוסייה אזרחית כמגן אנושי נפלו על אוזניים ערלות. בייחוד בוטה הייתה ביקורתו של הממונה על יחסי החוץ באיחוד האירופי, ג'וזף בורל, על ישראל.

מעבר לכך, האיחוד האירופי שיתף פעולה עם ממשל הנשיא ביידן, ואף העצים את הדיווחים על אלימות מצד מתנחלים נגד ערביי יהודה ושומרון. הסבריה של ישראל כי מדובר באירועים שוליים; כי מערכת אכיפת החוק בישראל מטפלת באירועים ביד קשה; כי יש לתת לה לטפל באירועים אלה על פי הבנתה; כי מעורבות האיחוד האירופי והטלת סנקציות על אזרחים תושבי ישראל פוגעת בריבונותה של מדינת ישראל ² כל אלה לא הרשימו במיוחד את האיחוד האירופי.

ישראל יכולה להניח שממשלים בעלי רקע ימני, ששמו לנגד עיניהם את הצורך לנהל "מאבק באסלאם הרדיקלי", יגלו הבנה רבה יותר למצבה של מדינת ישראל ביהודה ושומרון, ויאפשרו לה לטפל בפעילות אלימה של מתנחלים על בסיס מערכות אכיפת החוק שלה כפי שמקובל ביחסים בין מדינות ריבוניות.

ישראל גם יכולה להניח, במידה רבה של ודאות, שמשטרים הנוטים לימין יראו במלחמתה של ישראל נגד ארגוני הטרור, החמאס והחיזבאללה, וציר הרשע בראשות איראן, מלחמה באויביה של אירופה, ויימנעו, במידה רבה, ממתחת ביקורת על פעילותה הצבאית של ישראל נגדן.

עליית הימין באירופה עשויה להעצים את התמיכה בתוכניתו של הנשיא טראמפ לפינוי רצועת עזה מתושביה (1.8 מיליון) למדינות שונות, בעיקר במזרח התיכון. בין השאר הוזכרו כארצות יעד אפשריות: ירדן, מצרים, תורכיה, סעודיה, אלבניה ואינדונזיה.

עד כה הפגינה אירופה גישה מסוייגת, אפילו עוינת במידת מה, כלפי תכנית הנשיא טראמפ: "גירוש של אוכלוסייה אזרחית פלסטינית מעזה", אמרה שרת החוץ של גרמניה, אנאלנה בארבוק (Annalena Baerbock), איננו מקובל והוא עומד בניגוד למשפט הבינלאומי. הוא רק יגביר את הסבל והשנאה באזור".

בהודעה רשמית של משרד החוץ הצרפתי הובעה גם כן התנגדות לתוכנית טראמפ: "הטרנספר האלים של אזרחי עזה", נאמר בהודעה, "מהווה הפרה חמורה של החוק הבינלאומי, פגיעה קשה בשאיפות הלגיטימיות של הפלסטינים ומכשול חמור בדרך למימוש תוכנית שתי המדינות לשני העמים".

שר החוץ הספרדי, חוזה מנואל אלבראס (José Manuel Albares), הרחיק לכת מעבר לכך וקבע חד-משמעית כי "אדמת עזה היא אדמה פלסטינית, ותושבי עזה צריכים להישאר ברצועה". ביקורת דומה הושמעה מפיו של שר החוץ האירי, סימון האריס (Simon Harris), שארצו מפגינה גישה עוינת במיוחד לישראל.

תנועות הימין, כידוע, שמו בעדיפות גבוהה ביותר את הצורך למנוע הגירה בלתי חוקית של

פליטים לאירופה. ייתכן שאחדות מן המדינות תלכנה בדרכו של הנשיא טראמפ ותבקשנה לגרש משטחן שוהים בלתי חוקיים. אם כך יקרה, יש להניח, במידה רבה של סבירות, שמשטרים בעלי גוון ימני יפגינו הבנה רבה יותר, ואולי אף תמיכה, בתוכניתו של הנשיא טראמפ, הנתמכת גם על ידי ממשלת ישראל, לפנות את עזה מתושביה ולשקם אותה לאחר מכן.

ולבסוף, משטרים ימניים באירופה נוטים להדגיש את האיומים הביטחוניים על מדינותיהם. על רקע זה, כך ניתן לצפות, הם יעניקו חשיבות רבה יותר לצרכים הביטחוניים והצבאיים של ארצותיהם. אם כך יקרה, יש להניח שייפתח כר פורה לשיתוף פעולה ביטחוני נרחב בין לבין מדינת ישראל. הצלחותיה הצבאיות של מדינת ישראל במלחמתה נגד החמאס, החיזבאללה, איראן והחות'ים בתימן זכו לשבחים רבים באירופה. אחד הפרשנים הביטחוניים המובילים באירופה קבע לפני חודשים מספר כי "לישראל יש המערכת הצבאית המרשימה ביותר בעולם" (most impressive military in the world).

על כך יש להוסיף: את הצהרתו של הנשיא טראמפ שבכוונתו לפרוס סוללות כיפת ברזל בארצות הברית; את העובדה שגרמניה כבר רוכשת מזה למעלה משנה את מערכת טילי החץ 3 שמפתחת התעשייה האווירית בישראל; פינלנד רכשה את מערכת "קלע דוד" שמפתחת רפאל; הולנד רכשה מערכות הגנה שמייצרת אלביט. ואילו סלובקיה רכשה מערכות הגנה אווירית של התעשייה האווירית.

סיכומו של דבר, עלייתם של משטרים ימניים באירופה תוביל, להערכתנו, לשדרוג ניכר ביחסיה של ישראל עם מדינות אירופה והאיחוד האירופי. היחס הצונן, לעיתים אף עוין, שנשב כלפי מדינת ישראל באיחוד האירופי ילך וידעך. לישראל, כך ניתן לצפות בסבירות גבוהה, יינתן חופש תמרון גדול יותר ביחסיה עם העולם הערבי בכלל, ועם הפלסטינים בפרט. במישור הביטחוני, שיתוף הפעולה הביטחוני-צבאי של מדינות אירופה עם ישראל ילך ויגבר ויוביל גם להעמקת מערכת היחסים האסטרטגיים בין שני הצדדים.